

قومیت و انتخابات

چیمن خیاطی

ناشر: عاصم

صفحه آرایی و طراحی جلد: دکتر علی مرشدی

نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۰

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۴۱۶-۸۳-۱

قیمت روی جلد: ۳۰۰/۰۰۰ ریال

سرشناسه: خیاطی، چیمن، ۱۳۶۴-

عنوان و نام پدیدآور: قومیت و انتخابات / چیمن خیاطی.

مشخصات نشر: تبریز: انتشارات عاصم، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۱۱۲ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۴۱۶-۸۳-۱

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۰۹-۱۱۲.

موضوع: انتخابات -- عراق

موضوع: Election -- Iraq

موضوع: قوم شناسی -- عراق

موضوع: Ethnology -- Iraq

رده بندی کنگره: JQ۱۷۴۹

رده بندی دیویی: ۳۲۴/۹۵۶۷

شماره کتابشناسی ملی: ۷۶۵۴۳۳۰

همه حقوق چاپ و نشر این کتاب اعم از چاپ، کپی، تکثیر، ذخیره در

سیستم های بازیابی محفوظ است.

فهرست

۱۳	 مقدمه
----	-------------

فصل اول: مفاهیم و تعاریف

۱۹	 هویت‌های قومی
۲۰	 هویت‌طلبی قومی و سیاسی شدن قومیت
۲۳	 مفهوم قومیت
۲۶	 هویت‌های قومی
۲۷	 رفتار انتخاباتی

فصل دوم: نظریات رفتار انتخاباتی

۳۳	 ۱. نظریه‌ی شکاف اجتماعی
۳۴	 ۲. نظریه‌ی نخبه‌گرا
۳۴	 ۳. نظریه‌ی انتخاب عقلانی
۳۵	 ۴. نظریه‌ی تعلق گروهی
۳۶	 ۵. نظریه‌ی هویت اجتماعی
۳۶	 ۶. نظریه‌ی استعمار داخلی
۳۸	 ۷. نظریه‌ی رقابت گروهی

۸. نظریه‌ی ایدئولوژی مسلط ۳۸
۹. نظریه‌ی اقتصاد سیاسی ۳۹
- چهارچوب نظری ۴۰

فصل سوم: انتخابات

- جغرافیای انتخابات ۴۵
- الف) انتخابات و فرهنگ سیاسی در ایران ۴۶
- ب) خرده‌فرهنگ و تعلقات قومی ۴۸
- توسعه سیاسی و فرهنگ انتخابات ۵۰
- انتخابات در بین احزاب عرب (کرکوک عراق) ۵۲

فصل چهارم: پیشینه‌ی چالش‌های قومی

- تاریخ و پیشینه‌ی چالش‌های قومی - فرقه‌ای در ایران ۵۹
- الف: قومیت: پدیده‌ای کهن یا ابزاری؟ ۶۰
- ب: چگونگی سیاسی شدن قومیت ۶۱
- نظریه رقابت بر سر منابع ۶۲
- نظریه انتخاب حسابگرانه (عقلانی): ۶۲
- تشریح قومیت در چارچوب انسجام ملی ۶۳
- قومیت، هویت ملی و حقوق مرتبط به آن‌ها ۶۴
- عوامل شکل‌گیری ناسیونالیسم قومی ۶۵
- ارجحیت قومیت بر مذهب ۶۶
- قومیت و گروه‌های قومی ۶۷
- تنش‌های قومی ۶۸
- راهکارهای همبستگی ملی ۶۹

فصل پنجم: مشارکت سیاسی اقوام در ایران؛ بررسی رویکردها

مقدمه

انتخابات و تکیه بر رأی‌گیری عمومی به‌عنوان اولین سنگ‌بستر دموکراسی و رهیافتی به‌منظور دستیابی به توسعه پایدار انسانی؛ از جمله اشکال اساسی مشارکت سیاسی شهروندان برای تأثیرگذاری بر گزینش اعضای حکومت، برنامه‌ها و انتقال اراده ملت به دولت‌مداران جهت اداره کشور هست. اما این مشارکت و تصمیم‌گیری همیشه و در هر مکانی از روی درایت و انتخاب فردی نیست، به‌طوری‌که وجود عصیتهای قومی/ قبیله‌ای، وفاداری به نظام‌های ایلی - خانوادگی و اعتقادات خاص ایدئولوژیک در بسیاری از جوامع جهانی نه به‌طور کلی، اما تا حدودی توانسته بر تصمیم‌گیری‌های انتخاباتی تأثیر بگذارد و آن را به سمت رسیدن به یک انتخاب جمعی بر پایه «هویت فرهنگی خاص» سوق دهد.

در راستای دستیابی به پیشرفت و توسعه پایدار توجه به تمامی ابعاد توسعه و هماهنگی میان اجزاء، عناصر و کارکردهای این فرایند تحول‌خواه در کلیه عرصه‌های ملی، ناحیه‌ای و محلی یک سرزمین لازم و ضروری است. از این‌رو توسعه اقتصادی - اجتماعی و سیاسی مجموعه‌ای به‌هم‌پیوسته از تغییرات از جمله رشد تولید، بهبود سطح بهداشت، افزایش امید به زندگی، رفاه مادی بیشتر، ارتباطات گسترده‌تر و پیچیدگی اجتماعی - اقتصادی را در یک جامعه به وجود می‌آورد که این روند در گذر زمان و با ایجاد بسترهای مناسب سیاسی به دموکراتیک شدن جامعه و بهبود وضعیت معیشتی همه افراد آن جامعه می‌انجامد. در این بین توجه به مشارکت سیاسی مردم و برگزاری انتخابات آزاد و سالم با تکیه بر صندوق‌های رأی

یکی از ابزارها و زمینه‌های رسیدن به توسعه سیاسی در هر جامعه‌ای هست. به عبارت دیگر؛ مشارکت مردم در انتخابات اثرات بسیار زیادی روی توسعه پایدار جامعه دارد: انتخاب سیاست‌گذاران و اداره‌کنندگان امور جامعه، انتخاب سیاست‌ها، برنامه‌ها و چگونگی اداره امور جامعه، گردش قدرت و در نتیجه اعمال فشار روی قدرتمندان و همچنین مشروع نمودن نظام، قدرت‌نمایی به خارج، پیوند علایق و ایجاد همبستگی و بیان مخالفت و نارضایتی؛ پاسخگوتر شدن حکومت، احساس مسئولیت بیشتر شهروندان مشارکت‌کننده برای حل مسائل جامعه، کاهش نابرابری و تأکید نخبگان بر خواسته‌هایشان از جمله پیامدهای حاصل از برگزاری و شرکت در انتخابات در یک کشور است.

در نظام‌های سیاسی علی‌الخصوص در ساختارهای دموکراتیک و حتی در ساختارهایی که ادعای دموکراتیک بودن دارند، انتخابات از اساسی‌ترین ارکانی است که از طریق آن تصمیم‌گیرندگان و رهبران سیاسی تعیین می‌شوند. بر همین اساس حکومت‌ها همواره سعی دارند که انتخابات را به گسترده‌ترین شکل ممکن برگزار کنند و بدین شیوه مهر تاییدی بر مشروعیت خود بزنند. علاوه بر آن انتخابات طریقی برای تغییر هیئت حاکمه از بدون جنگ و خون‌ریزی است. «انتخابات در دموکراسی‌ها، شیوهی معمولی تغییر در هیئت حاکمه و دست به دست شدن قدرت میان احزاب سیاسی است».

بنابراین انتخابات همواره به دنبال خود تغییراتی در چینش متصدیان حاکمیت و تغییر سیاست‌های ساختارهای حاکمیتی به دنبال دارد که تبعات چنین تغییراتی با زندگی افراد جامعه به صورت مستقیم در ارتباط است؛ همچنین شهروندان از طریق انتخابات می‌توانند علاوه بر انتخاب رهبران سیاسی جامعه، بر رفتار و سیاست‌های نمایندگان خود نظارت داشته باشند.

شهروندان در هر جامعه‌ای بر اساس معیارها و عوامل متفاوتی در انتخابات مشارکت می‌کنند که از این میان می‌توان به ساختارهای اجتماعی-اقتصادی، سبک زندگی، عوامل فرهنگی، عرف و سنت، دین، قوانین موجود در جامعه، رسانه‌های جمعی، روزنامه‌ها و نشریات، وجود و یا عدم وجود احزاب سیاسی، سطح تحصیلات و... و همچنین قومیت

رای دهندگان اشاره کرد. در مجموع تمامی عواملی که نگرش سیاسی شهروندان را شکل می دهد، در رفتار آنان به هنگام انتخاب نمایندگان مؤثر است؛ بدین ترتیب عامل قومیت در جوامع چند قومیتی، عاملی تعیین کننده در مناسبات اجتماعی شهروندان است. در خصوص رفتار سیاسی شهروندان هنگام انتخابات، به دنبال عواملی می گردیم که شهروندان را به رای دادن به کاندیدا یا حزب خاصی سوق می دهد؛ پس «رفتار انتخاباتی شامل رفتارهایی است که یک فرد در جریان یک انتخابات از خود بروز می دهد و در نتیجه ی انتخابات مؤثر است». بر این اساس رابطه ی مشخص و معناداری بین قومیت و تمایلات قومی و رفتار انتخاباتی در جوامع چند قومیتی وجود دارد و احزاب سیاسی در چنین جوامعی در انتخابات ها همواره به منظور دستیابی به قدرت، بر این عامل تاکید می کنند. بر این اساس می توان عامل قومیت را عاملی پراهمیت در سرنوشت جوامع چند قومیتی به طور کلی و سرنوشت سیاسی آن ها به صورت ویژه به حساب آورد.

نمونه موردی ای که در این پژوهش مورد بررسی قرار می گیرد، شهر کرکوک واقع در کشور عراق می باشد. عراق جامعه ای مرکب از قومیت ها و مذاهب مختلف است و در این میان جمعیت شهر کرکوک را سه قوم کرد، عرب و ترکمن تشکیل می دهد که قومیت یکی از اصلی ترین عوامل تاثیرگذار بر نظر رای دهندگان است و یکی از دلایلی که تاییدکننده ی این مدعا است، نتایج انتخابات حوزه انتخاباتی کرکوک می باشد. در سال ۲۰۱۰ از مجموع ۱۲ نماینده ای که از حوزه کرکوک، به پارلمان عراق راه یافتند، ۶ تن از آنان کرد و ۶ نفر نیز از لیست مشترک عرب و ترکمن بود. نتایج انتخابات در این شهر و قومیت نمایندگان منتخب این حوزه، حاکی از وجود اقوام مختلف و همچنین تأثیر هویت قومی بر رفتار انتخاباتی شهروندان کرکوکی است.

در این پژوهش سعی بر این است که با توجه به تأثیر انتخابات بر سرنوشت سیاسی جامعه، تأثیر عامل قومیت بر رفتار انتخاباتی شهروندان کرکوکی مورد بررسی قرار بگیرد و انتظار می رود که شهروندان بر اساس الگوی قومیتی در انتخابات مشارکت کنند. علاوه بر آن، با توجه به وجود تضادهای قومیتی در شهر کرکوک، انتخاب شهروندان این شهر بر

اساس الگوی قومیتی به نسبت جوامعی که تضاد قومیتی در آن‌ها کمتر مشاهده می‌شود، بیشتر است.

از آن جایی که نتایج انتخابات و رویکرد رهبران سیاسی که طی انتخابات مناصب حکومتی را در اختیار می‌گیرند، با همه‌ی عرصه‌های زندگی شهروندان در ارتباط است، بنابراین شناخت عوامل مؤثر بر رفتار انتخاباتی به ویژه در جوامعی که اختلافات و تضادهای قومی در آن نمایان است، ضروری می‌نماید. زیرا گروه‌های قومی در چنین جوامعی به صورتی متمایز از سایر گروه‌ها خود را نشان می‌دهد و به همین دلیل خواست‌ها و رفتارهای متفاوتی با سایرین خواهد داشت. در همین راستا تئودورسن در فرهنگ مدرن جامعه‌شناسی می‌گوید: «هر عضو از گروه‌های قومی بسته به ویژگی‌های خاص فرهنگی از دیگر اعضای جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کنند، متمایز هستند». پژوهشی که تمامی حوزه‌های فرهنگی، تاریخی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و جغرافیایی را بررسی کند و به صورت هم‌زمان تأثیر انتخابات را بر سرنوشت شهر بسنجد، تا به حال صورت نگرفته است.